

Uppdrag till Grimsö, SLU, för utarbetande av underlag till regeringsuppdrag rörande rovdjursförvaltningen (dnr 235-3696-10).
Delrapport rörande fråga 11.

Uppdraget

NV uppdrar åt SLU att utreda nedanstående frågor och redovisa svar på ett sådant sätt att resultatet kan användas som underlag till Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget om rutiner för införsel och utplantering av varg. Svaren ska redovisas digitalt. I förekommande fall i samarbetsfrågor, ska anges om leverantörerna inte är eniga om ett svar. I sådant fall ska de olika skilda ståndpunkterna redovisas. SLU ansvarar för att samtliga leverantörers rapporter lämnas in i tid.

Fråga 11. *Var ska inflyttade vargar släppas? Ta fram förslag på kriterier för vad som utgör lämpliga eller olämpliga områden utifrån faktorer som kan påverka de inflyttade vargarnas överlevnad, etablering och integrering i den nuvarande stammen. Samhälleliga aspekter på denna fråga hanteras av andra uppdragstagare och behöver ej beaktas här.*

Svar: Ur biologisk synvinkel har vi funnit tre kriterier som är viktiga att beakta när man ska välja var i Sverige man ska släppa vuxna vargar (från 9 månaders ålder), som introducerats i syfte att förstärka den genetiska statusen hos vår vargstam.

Det första kriteriet (a) gäller att minimera risken att dessa vargar vandrar in i politiskt ”olämpliga” områden, dvs. renskötselområdet och Norge. Det andra kriteriet (b) är att minimera risken för att släppta vargar omkommer innan de hunnit etablera sig. Det tredje kriteriet (c) är att, med hänsyn tagen till de restriktioner som kriterium (a) och (b) ger, maximera sannolikheten för att släppta vargar finner en partner för parbildning. Samtliga tre kriterier avgöres främst av hur vargarna kommer att röra sig från det de släppts till dess de etablerat sig.

Erfarenheter av flyttning av varg finns nästan enbart i Nordamerika. Där har man både gjort ett stort antal flyttningar av s.k. problem-vargar, samt flera re-introduktioner av varg till områden där de tidigare försvunnit. Från Skandinavien finns mycket begränsade erfarenheter av flyttning av varg. Vi känner endast till två fall, flyttningen av den s.k. Skåne-vargen 1984, och den s.k. Galven-tispa som av norska myndigheter nyligen flyttades från sitt etableringsområde norr om Kongsvinger utanför den s.k. vargzonen, till en plats nära svenska gränsen.

För att beakta kriterium (a), minimera risken att släppta vargar rör sig in i renskötselområdet eller in i Norge, har vi tittat på hur långa sträckor flyttade vargar i andra studier har rört sig. Den mest relevanta studien är kanske åter-inplanteringen av varg till Yellowstone-parken och till centrala Idaho, båda i USA (Fritts et al. 2001). I Yellowstone använde man sig av acklimatiseringshägn, där vargarna fick gå i c:a 6 veckor innan de släpptes. Detta tror vi inte kommer att bli aktuellt i Sverige. I Idaho däremot släpptes vargarna direkt efter transporten. Totalt släppte man 35 vargar. Medelavståndet dessa flyttade sig från släpp-plats till slutlig destination fågelvägen var 88 km med ett spann på 17 – 224 km. Som jämförelse kan nämnas att medelavståndet för de 30 vargar

som släpptes i Yellowstone var 59 km (spann: 2 – 166 km). Endast 7 (20 %) av Idaho-vargarna rörde sig längre än 150 km fågelvägen. I Yellowstone förflyttade sig endast en av de 30 vargarna längre än 150 km.

Det går även att dra vissa erfarenheter från omflyttning av sk ”problem-vargar”. I en studie i Minnesota (Fritts et al. 1984) där man flyttat 35 vargar, återvände 10 till fångstplatsen. Ingen av dessa vargar hade flyttat längre än 63 km. Medelavståndet från släpp-plats till slutdestination för de övriga 25 vargarna var 92 km (spann 23 – 174 km). Endast två av de 25 vargarna (8%) flyttade sig längre än 150 km. I en liknande studie i västra USA (Bradley et al. 2006) flyttades 52 vargar varav 8 ”gick hem”. Medelavståndet från släpp-plats till slutdestination för de övriga 44 var 111 km (spann 5 -363 km). Nio av dessa (20 %) hade gått längre än 150 km.

Den första vargen som flyttades i Skandinavien, den s.k. Skånevargen, utvandrade från Värmland försommaren 1984 och gick söderut, tills den i juli hamnade på Falsterbonäset i sydvästligaste Skåne. Den sövdes o släpptes sedan 600 km längre norrut, i Dalarna. Efter släppet rörde den sig lokalt en kortare tid och gav sig sedan av söderut igen och följde samma färdriktning som vid den ursprungliga utvandringen, tills hon sköts i Halland den 12 september 1984, c:a 450 km från släpp-platsen. Den andra vargen, ”Galven-tispa” flyttades den 10 mars i år 70 km åt sydost. De första 11 dagarna efter släppet gick hon inte längre bort än 14 km. Sen började hon röra sig vidlyftigare, först vidare åt sydost, sen vände hon tillbaka, och verkade efter 1 maj etablera sig i ett område på norsk-svenska gränsen 35 km från släpp-platsen. Trots att nordpunkten i hennes nya område bara ligger drygt 30 km från sydgränsen av hennes tidigare hemområde har hon inte ”gått hem”. Kontakten med henne bröts 23 maj, så vi vet inte om hon eventuellt har brutit upp igen.

Maximala förflyttningsavstånden i dessa studier varierade mellan 174 och 363 km (om man undantar Skånevargens extremt långa förflyttning). Dessa avstånd antyder att man kanske skulle ha en buffert på uppemot åtminstone 250, kanske 300 km mellan släpp-plats och ”olämpliga områden” om man vill ha en närmast 100%-ig garanti för att ingen släppt varg vandrar in i renskötselområdet eller Norge. Detta skulle kraftigt begränsa valet av släpp-områden och allvarligt påverka kriterierna för överlevnad och sannolikhet att finna en partner. Om en 300 km buffert skulle användas blev endast Stockholms län samt allra sydostligaste Sverige aktuella som släpp-platser, vilket vore orimligt. Vi anser att det räcker med en 80%-ig sannolikhet, byggd på ovan nämnda studier, att en släppt varg inte rör sig in i de olämpliga områdena. Då skulle en buffert-zon på 150 km från norska gränsen och från renskötselområdet räcka. Det skulle innebära att av 20 släppta vargar skulle vi förvänta oss att högst 5 -6 skulle ta sig in i de olämpliga områdena. Vi föreställer oss att alla inflyttade vargar kommer att utrustas med radiosändare. Detta ger då myndigheterna goda möjligheter att raskt hantera dessa vargar på lämpligt sätt, om det skulle visa sig nödvändigt.

Kriterium (b) berör släppta vargars överlevnad. Vi ser tre dödrisker som i viss mån kan förebyggas genom val av släpp-plats, nämligen skydds jakt till följd av oacceptabla skador på tamdjur, trafik och attacker från andra vargar. Det går naturligtvis inte att helt förebygga dessa dödsrisker, men man kan välja en plats som minimerar dem den första tiden efter släppet. Detta innebär att man inte bör släppa vargen i delar av landet med stor täthet av betande boskap, främst får, eller så långt från den nuvarande utbredningsområdet för vår ynglande vargstam att den

släppta vargen måste färdas genom stora områden av sådan karaktär innan den kan finna en partner och ett lämpligt hemområde. Eftersom vi har en begränsad kunskap om fördelningen av boskap i landet överlåter vi dock denna bedömning till den grupp som studerar lämpliga släpp-områden ur en samhällelig aspekt.

Risken att dödas i trafiken tror vi man enbart kan påverka de första dagarna efter släppet. Erfarenheterna från Nordamerika visar att en släppt varg de första dagarna, upp till ett par veckor, endast rör sig inom ett mindre område på uppemot 10 – 15 km från släpp-platsen. Detta har vi sett också hos de två flyttade svenska vargarna. En konsekvens av detta är att man bör välja en släpp-plats som inte ligger närmare större, hårt trafikerade vägar, än 10 km, helst längre (men det är svårt att hitta platser i Mellansverige som ligger längre från en länsväg än 10 km). Vad som händer när vargen sen börjar röra sig över större områden är omöjligt att påverka. Men vi har av detta skäl i vår förslagskarta markerat området mellan europaväg E-4 och ostkusten som olämpligt även om det skulle gå att finna områden där som ligger längre från E-4 än 10 km, helt enkelt därför att vargen skulle bli tvungen att passera vägen för att nå potentiella partners. Vi har även markerat stråk i de mer tätbebyggda delarna av Mellansverige helt enkelt på grund av den tätare trafiken där.

Revirhävande vargar är en dödsrisk för inflyttade vargar, särskilt den första tiden efter släppet när de eventuellt är något desorienterade. De befintliga vargreviren är därför helt olämpliga som släpp-områden. Vi föreslår samma säkerhetsbuffert här som för större vägar, nämligen 10 km.

Risken att bli illegalt dödad tror vi inte är påverkbar genom val av släpp-plats. Inte heller är brist på byten en faktor som kan påverka släppta vargars överlevnad. Det finns inget område i Sverige som inte har tillräckligt täta stammar av vilda klövdjur för att med lätthet försörja en varg.

Kriterium (c) handlar om den släppta vargens möjligheter att inom rimlig tid finna en partner. Enda sättet vi kan påverka detta är att inte släppa vargen alltför långt från det nuvarande utbredningsområdet för varg. Vad som är ”för långt” är givetvis svårt att definiera exakt, vargar är ju mycket rörliga men här tar vi återigen hjälp av de amerikanska studierna av flyttade vargar. Medelavståndet dessa vargar rörde sig efter det de släppts låg runt 100 km. En stor del av de vargar som rörde sig kortare sträckor, gjorde det därför att de funnit en partner och etablerat sig inom ett kortare avstånd. Vi tror därför inte att 100 km är en oöverkomlig sträcka för någon varg som letar partner. Inom 100 km från vår nuvarande stams utbredningsområde rör det sig dessutom varje år ett stort antal av ”våra” ungvargar vilket ytterligare ökar sannolikheten för parbildning inom denna zon.

Referenser

- Bradley, E H, Pletscher, D H, Bangs, E E, Kunkel, K E, Smith, D W, Mack, C M, Meier, T.J. Fontaine, J A, Niemeyer, C.C, and M D. Jimenez 2006. Evaluating wolf translocation as a non-lethal method to reduce livestock conflicts in the northwestern United States. *Conservation Biol.* 19:1498-1508.
- Fritts, S. H., W. J. Paul, and L. D. Mech. 1984. Movements of translocated wolves in Minnesota. *Journal of Wildlife Management* 48:709-721.

Fritts, S. H., et al. 2001. Outcomes of hard and soft releases of reintroduced wolves in Central Idaho and the Greater Yellowstone area. Pages 125-147 in D. S. Maehr, R. F. Noss, and J. L. Larkin, editors. Large mammal restoration: ecological and sociological challenges in the 21st century. Island Press, Washington, D.C.

